

FOKUS

SPRÅKLYDSANGER MED OPPGAVER

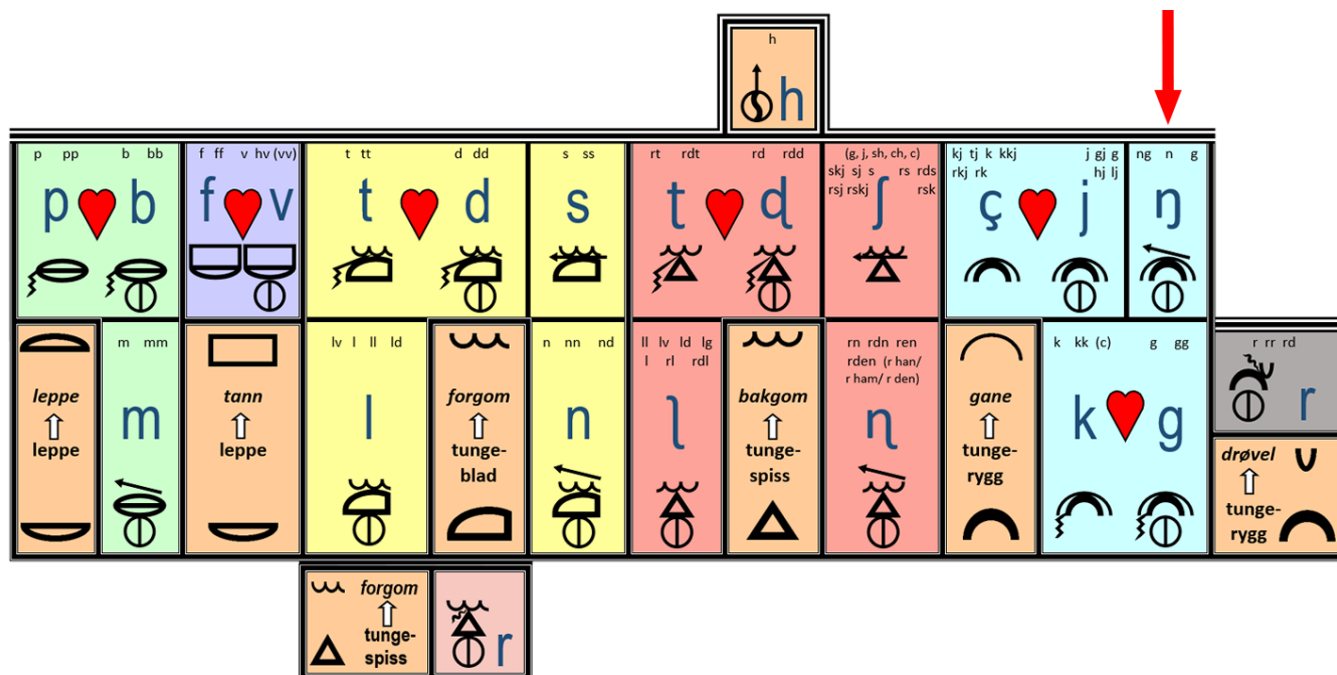
FOKUS B BOKSTAVLØSE LYDER

LESEKURS B STAVSKRIFT

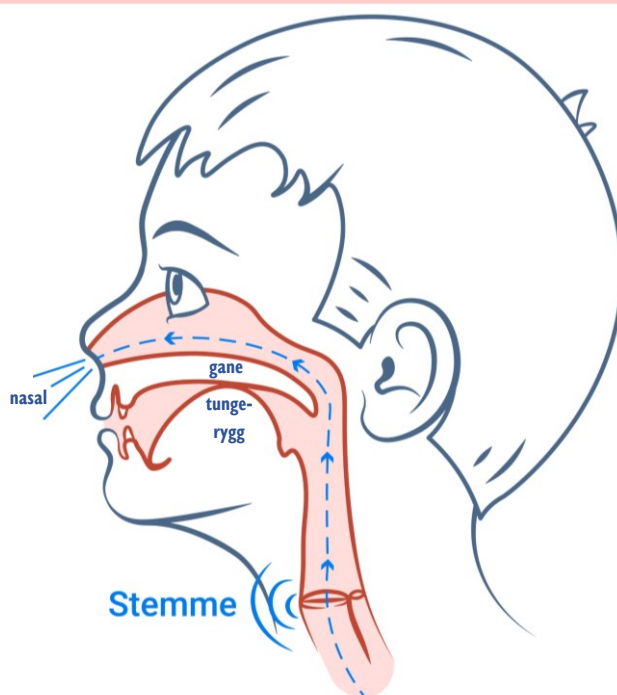
η-lyd med N foran G

Toril Karstad

Sjøgrønn leilighet: Ganelyder, η med N foran G

Lyden /ŋ/ er en språklyd vi har i alle dialektene våre. Artikulasjonen varierer noe etter hvilke språklyder som forekommer i sammenheng med lyden. Etter lyse/fremre vokaler plasseres ŋ lenger fram enn etter bakre vokaler. Lyden produseres ved at en presser tungeryggen mot ganen. Da blir det et fullstendig lukke inn til munnen, slik at lufta kommer ut gjennom nesa. Vi bruker stemmen.

Strek under stum bokstav = minus lyd

Forsidebildet er tegnet av Melissa Adéle Popkema.

Fokus er delvis utviklet ved hjelp av Extra-midler. Digitalisering av Fokus talesymbolfont og bilder av artikulasjon er lagd for TKKL av Øyvind Martinsen med midler fra stiftelsen Dam.

Fokus digital læringsressurs (fokus.no) har flere hefter og digitale oppgaver.

η med N foran G

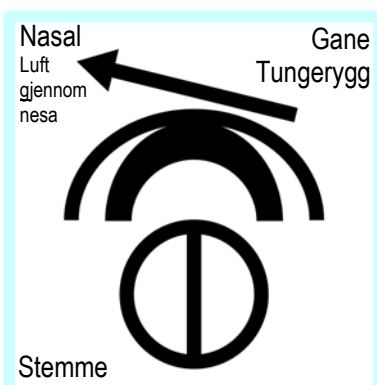
η med N foran G-vers: sang nr. 53

Tekst og mel.: Toril Karstad, komp og opptak: Øyvind Åge Berg,
vokal: Frøydis Haugen, VGS 1, illustrasjon: Lydia Madeleine Popkema 9. kl.

Inge drog med hangarskip
til Ingunn og Angelika.
Singapore var målet.
Ingars bungalow fungerte bra.
Tango ble det spilt.
Mango smakte mildt.
Kjøtt fra kenguru og bingospill var gildt.

Talesymbol:

Oppgave 1: Lytt til opptaket, og prøv å lære sangen.

Oppgave 2: Se på språklydhuset og finn η. Si η og kjenn etter uttalen. Forklar for noen hvordan du lager lyden med taleorganene.

Oppgave 3: Sett ring rundt alle g foran n i sangen, og si η.

Oppgave 4: Les hele verset.

Strek under stum bokstav = minus lyd

Oppgave 5: Finn lyden n skrevet med symbolet n foran g.

Si lyden mens du tegner ring rundt symbolet (bokstavgruppa).
Tell opp til slutt hvis du har lyst.

bgreifædngauvmngtupaip eiøubystpaimngeivdejæj
fvhingspgaudgævmngngtupaifei yngstpaiejfvhngs
pgaudgtngivdauvngiøfe iøubngvdejæjfvhngspgaud
gtynvkngtupaipngl k øubystpdngspgyaingbgråkvngi
yeingtupiø ngubysngaingågmengivdejfvhngspgaud
tyaibgråkvngtupaip l k øfeingbyjgmejæjfvhaibgråkda
ungvmngtupaistpæfvhngspgaungyløeifædauvmngl
tupaiengubyingstpaieivngdejæjfvhngaibgrångivyeif
ædngmngtupaip l k ngeiøubystpaingæångnivdengæ

Jeg fant _____ stykker.

ORANGUTANG

Dreamstime.com

ANGORAGEIT

Adrian Pingstone, Wikimedia Commons

KENGURU

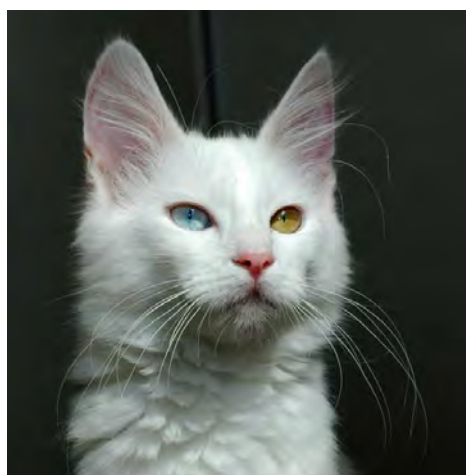
ANGORAKANIN

ELVA GANGES

ANGORAKATT

SINGAPORE

TANGO

*Kenguru: Martina Berg, Dreamstime.com; Angorakanin: Ross Little - Flickr, CC BY-SA 2.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=2759678>;
Ganges: Antoine Tavenaux - CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=24160345> Angorakatt: Karatas, Wikimedia Commons;
Singapore: Basile Morin - CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=74555821>; Tango: Pixabay, pexels.com*

Oppgave 6a: Skriv η-ord med η symbolet n foran g.

tango

mango

fungere

fungerte

kenguru

bingo

Oppgave 6b: Skriv η-ord med η symbolet n foran g.

hangarskip

bungalow

evangeliet

orangutang

angorakatt

angorangeit

Strek under stum bokstav = minus lyd

Oppgave 7a: Skriv η-ord med η symbolet n foran g i stavskrift.

mango

tango

fungere

fungerte

kenguru

bingo

Oppgave 7b: Skriv η-ord med η symbolet n foran g i stavskrift.

hangarskip

bungalow

evangeliet

orangutang

angorakatt

angorageit

Strek under stum bokstav = minus lyd

Oppgave 8: Del opp i stavelser, og tell språklyder i ŋ-med-N-foran-G-vers.

- a) Sett prikk under alle vokaler. Hver prikk markerer en stavelse.
- b) Tegn stavelsesbuer under hvert ord.
- c) Skriv antall **språklyder**, rett over hvert ord. Eksempel: Ordet drog har 4 bokstaver, men bare 3 språklyder, for g-en er stum og har ingen lyd. Ordet hangarskip har 10 bokstaver, men bare 8 eller 9 språklyder, for r-en er ofte stum, og s+k er én lyd i mange dialekter.

NB: Antall språklyder i ordene varierer med dialekt. Hvis du er vestlending eller sørlending, sier du antagelig r-en i ord med rsk og rt. Kryss ut tallet over ordet hangarskip, og skriv ditt eget tall. Sjekk hvor mange lyder du selv sier i alle ordene, og noter tallet over ordet.

4 3 2 9
! n g e d r o g m e d h a n g a r s k i p
til Ingunn og Angelika.

Singapore var målet.

Ingars bungalow fungerte bra.

Tango ble det spilt.

Mango smakte mildt.

Kjøtt fra kenguru og

bingospill var gildt.

Brian Burnell, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=4465871>

Oppgave 9a: Les ord med n foran g, og legg bokstavkort.
NB: Alle ord med n har kort vokal, men ingen har dobbel konsonant.

1	2	3	4
tango mango bingo fungere kenguru hangar	fungerte fungering evangelium evangeliet orangutang bungalow	ungarer ungarsk angolaner angolansk kongoleser kongolesisk	angoraull angoragarn angorakanin angorageit angorakatt hangarskip

Hangar = hall for fly

NASA, Wikimedia Commons

Nicholas Leed Bauge, 4.kl. LTK

Hangarskip = krigsskip med landingsplass for luftfartøy

Oppgave 9b: Les egennavn med n foran g.

1	2	3	4
Ingar Ingolf Inga Ingunn Inge	Ingolv Angelica Angus Angela Angelina	Mongolia Singapore Bengal Ganges Angola	Ungarn Kongo mongolsk en mongol mongoler

Oppgave 10: Fullfør fortellingen.

Ta en titt på bildet på side 3. Les innledningen på historien, og fullfør fortellingen.
 Velg ut minst fire ord fra oppgave 9, og flett dem inn i historien. Lag overskrift.

«Nå er det tango for to, det er ingen som kæin tango som hæin Gunnar på Mo! Det bruser hett i mitt blod, hvis je bære itte hadde slike høghæla sko», traller Inge mens han danser tango med Angelica. «Haha», ler Ingunn: «Du har ikke høyhælte sko, og i Prøysens vise er det ei jente som synger om tango for to!» Inge synes teksten fungerer fint til ham. Men nå får han plutselig en vill idé: «Skal vi haik med et skip som skal inn i Bengalbukta? Da kan vi ta elvebåt oppover elva Ganges! Det tar bare litt over ei uke til Bengalbukta!»

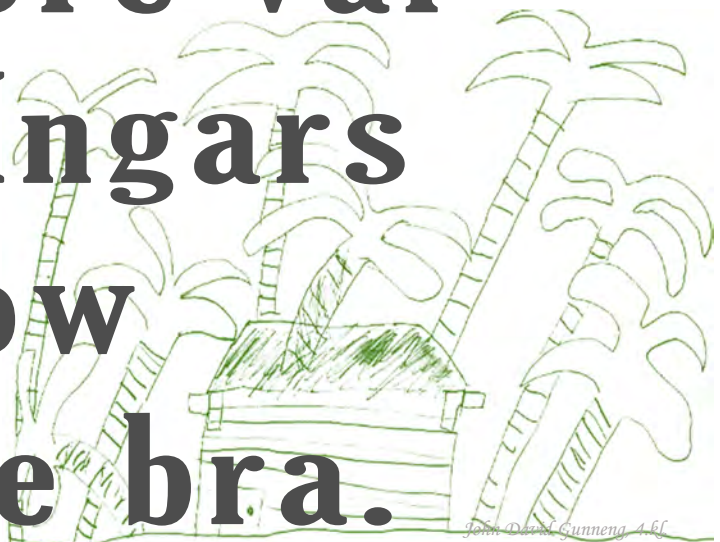
Feit O har å-lyd, feit N har η-lyd, feit U har o-lyd, Feit G har j-lyd, feit W har v-lyd, feit SH har f-lyd, feit V har f-lyd, feit C har k-lyd, feit Æ har ofte e-lyd i dette ordet, strek under stum bokstav = minus lyd.

Oppgave 10: Klipp ut en setning, del opp i ord og pusle. Klipp i bokstaver og pusle sammen. Skriv teksten på konvolutt, og putt brikkene i konvolutten.

Inge drog med
hangarskip
til Ingunn
og Angelika.

Singapore var
målet. Ingars
bungalow
fungerte bra.

Øverst: 玄史生 - CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=33021466>

Tango ble det
spilt. Mango
smakte mildt.

Kjøtt fra
kenguru og
bingospill
var gildt.

Mohamed Hassan, PxHere.com, CC0

Marko Zirdum, pexels.com

Oppgave 11: Skriv η med N-verset med stavskrift. Se etter forskriften.

Inge drog med hangarskip
til Ingunn og Angelika.
Singapore var målet.
Ingars bungalow fungerte bra.
Tango ble det spilt.
Mango smakte mildt.
Kjøtt fra kenguru
og bingospill var gildt.

Mango: U.S. Department of Agriculture Pomological Watercolor Collection, Rawpixel.com
HarshLight - <https://www.flickr.com/photos/harshlight/18406241328/>, CC BY 2.0, <https://commons.wikimedia.org/w/in>

I _____ drog med _____ -

skip til I _____ nn og A _____ lika.

Si _____ pore _____ var

målet. I _____ rs

bu _____ low fu _____ rte bra.

Ta _____ ble det _____

spilt. Ma _____

smakte mildt. Kjøtt

fra ke _____ u og

bi _____ spill var gildt.

Oppgave 13: Løs rebusen. Bytt ut talesymboler og store bokstaver med små bokstaver. Les setningen.

NB: To ruter under talesymbolet betyr dobbel konsonant. Dobbelt rute betyr bokstavgruppe.
Alle setninger og navn skal starte med stor bokstav. Sett riktig tegn til slutt.

1 Å-lyd Stum G

	A			O	O	G				O				O	O	.
					o	g										

2 Å-lyd V-lyd Store! «kå»

	U			A	O	W	E			U			E		E	O	K	.

3

	E			U		U		E		Å		U		E		A		O	.

4 Kingo er dansk, og K foran I uttales «k» her.

				O		A		E		E		A		E		O	.

5 Kingo er dansk, og K foran I uttales «k» her. Stum T

				O		A		E		A		E		E		I	I	.
																	t	

6 Stor! Å-lyd

	A			A		E		E		Å		I		O		O	.

Feit o har å-lyd, feit u har o-lyd, Feit g har j-lyd, feit w har v-lyd, feit sh har f-lyd, feit v har f-lyd.
Strek under stum bokstav = minus lyd.

Oppgave 14a: Bøy substantivene i η med G foran N-verset.

Ubestemt form entall (en, ei, et)	Bestemt form entall (den, det)	Ubestemt form flertall (flere)	Bestemt form flertall (de)
(et) hangarskip			
	målet		
(en) bungalow			
(en) tango			
en mango			
(et) kjøtt		-----	-----
(en) kenguru			
(et) bingospill			

NB: Kjøtt kan ikke bøyes i flertall.

Oppgave 14b: Bøy verbene i η med G foran N-verset.

Å skje	Det skjer nå	Det skjedde	Det har skjedd	Det hadde skjedd
<i>Infinitiv</i>	<i>Presens</i>	<i>Preteritum</i>	<i>Perfektum</i>	<i>Preteritum perfektum</i>
		drog		
		var		
		fungerte		
			ble spilt	
		smakte		
		var		

Oppgave 15: Les ord med G foran N og symboler fra andre fokus.

1	2	3	4
et agn tjue kjøre skipper mangoen øy mors kjøtt kirurg barn sjimpanse rogn fei tjor hangar skilt tang keivhendt kjekk mangois skjelett kjempe bort sjiraff tjore fast sang skimte vogn keitet fungering gardin	kjøkken bøy tenke skjerf fars fungere skive tjene hei slegge pai kysse skygge mangoene sau kjevle seng Arne kilo onkel tjent skjørt angoraull Hogne kjeve sløv kyse først sjakk mangosaft kjekt	tjuv ferdig skifer røy bein bungalow mangosaus sogn kjeft skjelve flau sørlig tjuvene bank angorakatt en kikk kjapp mangoplante rørt sjakal kai syrlig evangeliet kjele angoragarn sjalu killing tjukk hangar_skip ting kengurukjøtt	kikke blank kjenne skifte kyndig sløv kart sognene sjelden tjære kinn gang skjul størst skikk garn kjælen feire bikkje mai kirsebær bingoen tjeld skjorte mangojus ferdig skjegg kikkert sjåfør kjære tørst

Feit O har å-lyd, feit S har j-lyd, feit T har t-lyd, feit W har v-lyd. Strek under stum bokstav = minus lyd.

Til pedagogen: Ramsene kan leses på skolen eller hjemme, som repetert lesing. Man kan ha ei ramse per dag. De kan også benyttes sammen med bokstav-/bokstavgruppekort, for å holde ved like de fenomenene man har øvd på tidligere. Ved undervisning individuelt og i grupper, kan lærer diktere fra ramsene, og elevene skriver ordene med bokstavkort. I hel klasse med stasjonsundervisning, kan barna på bokstaveskestasjonen diktere hverandre ord to og to eller tre og tre. Etter for eksempel fem ord bytter man rolle, så alle får skrevet. Eleven som dikterer, farger ordet han har diktert, med lys farge. Slik vet gruppa hvor langt de er kommet til neste økt.

Språklydhus på oslomål inkludert skarre-r og bokstavløse lyder

h h											
p pp		b bb		f ff v hv (vv)		t tt		d dd		s ss	
p b		f v		t d		s		t d		rt rdt	
leppe		tann		l		n		bakgom		rn rdn ren rden (r ham/ r ham/ r den)	
leppe		leppe		blad		blad		tunge-spiss		gane	
m		r		r		r		r		r	
drøvel		drøvel		drøvel		drøvel		drøvel		drøvel	

Vokaler: a e ¹ e ² i o u y æ ø å											
Diftonger: ei au øy ai oi											